

Gep^leedd

Copyright ©2020 Jasper Heijting

ISBN: 978-90-78761-78-5

BISAC: BIO000000

NUR: 320

Redactie: Claire Hülsenbeck

Eindredactie: Pieter Fossen, Ilona Barsony, Anouk de Jong,

Rohan Karbet

Ontwerp omslag en binnenwerk: Henri van Leeuwaarde

Foto omslag: Henri van Leeuwaarde

Drukwerk: Ipskamp, Enschede

Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever mag niets uit deze uitgave op enigerlei wijze worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Uitgeverij Tobi Vroegh wil met haar uitgaven bijdragen aan de emancipatie en participatie van mensen met een psychiatrische achtergrond.

www.tobivroegh.nl

Jasper Heijting

Gepieegd

Haat en geweld in een pleeggezin
onder jeugdzorg

Uitgeverij Tobi Vroegh

In de gehele (onderzochte) periode van 1945 tot heden kwam fysiek, psychisch en seksueel geweld in de jeugdzorg voor. Slachtoffers meldden over de jaren voor 1970 fysiek en psychisch geweld dat vooral uitgeoefend werd door groepsleiding en pleegouders.

Voor ex-pupillen blijkt psychisch geweld, zoals aanhoudend treiteren, vernederen en isoleren, van grote invloed op hun latere leven. Veelgenoemde gevolgen zijn psychosociale gezondheidsklachten, relatieproblemen en problemen met het opvoeden van eigen kinderen.

De in de samenleving heersende negatieve kijk op het uit huis geplaatste kind werkte lange tijd geweld in de hand. Jeugdzorg had onvoldoende financiële middelen om geschikt personeel te vinden en voor langere tijd aan zich te binden. Het ontbrak lang aan voldoende opleidingen en methodieken, aan beschermende wet- en regelgeving en aan overheidstoezicht. Toezichthouders grepen vaak niet in bij situaties waarin geweld voorkwam. De uit huis geplaatste jeugdigen konden of durfden niet over geweld te praten en konden bij vrijwel niemand terecht.

Uit het rapport van de commissie De Winter "Onvoldoende beschermd: geweld in de Nederlandse jeugdzorg van 1945 tot heden"

VOORWOORD

Altijd heb ik ervaren dat ik anders was dan anderen. Ik heb hierdoor in mijn jeugd en in mijn latere leven veel problemen ondervonden. Ik kon meestal niet uitleggen hoe ik alles voelde. Pas later in mijn leven bleek dat mijn anders-voelen duidelijk gerelateerd was aan allerlei jeugdtrauma's.

Ongeacht de reden waarom ik mij anders voelde, was er van mijn kant vooral behoefte aan begrip, een luisterend oor, steun en op mij afgestemde hulp. In de praktijk was dit er niet, vaak was het zelfs omgekeerd en heb ik onbegrip, agressie, geweld en openlijke discriminatie ervaren waardoor veel van mijn problemen ook nog als volwassene juist zijn verergerd.

Zichtbare maar onduidelijke symptomen van verborgen psychiatrische problematiek worden vaak niet begrepen of te vluchtig vanuit eenzijdige ideeën geïnterpreteerd zodat vooroordelen kunnen ontstaan. Hierdoor werd ik dikwijls anders – *slechter* – benaderd. Ik liep daardoor ook fysiek letsel op. Een vicieuze cirkel waarin ook meer problemen, zoals met levensdoelen, relaties, mijn lichaam, identiteit en seksualiteit, ontstonden en ik steeds verder in een compleet isolement raakte.

Het bleek dat niemand zich interesseerde voor wie ik was, waarom ik was zoals ik was en hoe ik geholpen zou kunnen worden. Een moeizame zoektocht van meer dan twintig jaar naar afgestemde hulp in de geestelijke gezondheidszorg leverde weinig concreets op en bracht me vaak zelfs het tegenovergestelde. Er waren geen maatschappelijke organisaties of instellingen waar ik op kon terugvallen en overal kreeg ik 'nee' te horen op mijn hulpvragen. Ik had geen werk, kon niet meedoen en verhuisde 57 keer. Maatschappelijk bestond ik niet.

Mijn jeugdervaringen beschrijven is voor mij een grote opgave geweest. Nu, op mijn 57ste, heb ik de laatste jaren voldoende rust gevonden om mijn jeugdverhaal op te schrijven. Mijn *drive* was gelegen in het feit dat ik het verhaal wilde vertellen, *moest* vertellen, omdat

wat in mijn jeugd gebeurde levenslang dagelijks een overheersende rol is blijven spelen.

Met dit jeugdverhaal wil ik iets tonen over de ontwikkeling en de diverse symptomen van een ‘dissociatieve identiteitsstoornis’ en een ‘reactieve hechtingsstoornis’ zoals die in mijn jeugd zijn ontstaan. Dissociatie, het afsplitsen van het ‘zelf’, kan optreden als traumatische gebeurtenissen te overweldigend zijn en langdurig plaatsvinden. Dan gaat het met je ‘aan de haal’. De traumatische ervaringen blijven apart bestaan, lijken een eigen weg te gaan. Dit vervreemdt je van het leven.

Uit dissociatie kunnen uiteindelijk aparte persoonsdelen ontstaan die afwisselend het denken, voelen en doen bepalen. In mijn geval weet ik, gedeeltelijk, nog vrij goed hoe dit in mijn kindertijd al het geval was en steeds meer verergerde. ‘Leven in meerdere werelden’ noemde ik dat, een leven waarin ik op een steeds andere wijze bestond.

In mijn verhaal speelt nog iets anders een rol, namelijk *traumaseksualiteit*. Hierover is nog maar weinig bekend in de psychiatrie en er is nauwelijks over geschreven. In de praktijk heb ik geen enkel begrip ervaren voor de vele problemen die hiermee te maken hebben. Traumaseksualiteit is seksualiteit die is gebaseerd op traumatische gebeurtenissen – meestal in de vroege kindertijd – waarin anderen *allesbepalend* waren. Het is dus een opgedrongen seksualiteit, die in mijn geval vrijwel onveranderd is blijven bestaan.

Ik heb geprobeerd zo open en eerlijk mogelijk te schrijven omdat alleen zo de achterliggende gevoelens, vragen, twijfels en gedachten in verschillende leeftijden begrepen kunnen worden. Alle personen in dit verhaal zijn bestaande personen, maar hun namen zijn fictief. De genoemde data, de namen van organisaties en instellingen en alle locaties in dit verhaal zijn onveranderd weergegeven.

Jasper Heijting

In januari 1981 was ik bijna negentien jaar. Een maand eerder vond de voogdijvereniging *Stichting Jeugdbelangen* uit Utrecht, waaronder ik stond, in een doorsnee woonwijk in Harderwijk een kamer voor mij. Nou ja, kamer... het was meer een ruime uitbouw aan de woonkamer van de bewoners, Harm en Wilco. Toen zij zich aan mij voorstelden vertelden zij er openlijk bij dat ze samen een gelukkig homostel vormden.

Harm was ronduit dik en met zijn kleine frommelige snor en brede lach paste hij volgens mij zo als een reclamefiguurtje op het etiket van een jampot. Wilco was een grote, brede man. Als ik hem zag, droeg hij meestal zwarte leren kleren met overal gespen. Daardoor leek het of hij zo van een motorfiets was gestapt, hoewel hij die helemaal niet bezat. Ik begreep vooral niet waarom iemand zelfs bij erg warm weer in zulke zware en warme leren kleding rondliep. Beide mannen waren vriendelijk, altijd goed gehumeurd en daarbij ook nog eens genereus. De huur van de kamer was vrij laag en op het aanrecht stonden vaak koekjes of zakken chips die ik zo mocht pakken.

“Als je iets tekortkomt, pak het maar gerust, wij zijn ook achttien geweest knul,” lachte Harm knipogend.

De gehuurde kamer bestond uit het korte deel van hun L-vormige woonkamer. Het was eenvoudig van de keuken en de rest van de woonkamer gescheiden door twee witte hoge kasten die op ongeveer een halve meter naast elkaar waren geplaatst. Daartussen liep een gangetje waardoor mijn kamer bereikbaar werd. Vanuit de keuken keek je dus tegen het ruwe hardboard van de achterkant van de kasten wat een groot contrast vormde met de keurige inrichting van de woning.

De keuken mocht ik altijd van beide heren gebruiken om mijn eten in klaar te maken. Dat was absoluut handig, want ik bezat vrijwel niets. Nog niet eens een lepel, een mok, bord of pan want verder dan het warm maken van wat water of het bakken van een ei kwam ik in die tijd niet.

Harm en Wilco leefden een heel gewoon leven waarvan niets bijzon-

ders te zeggen viel. Al viel één ding misschien op, het leek wel of niet zij hier woonden maar ik de hoofdbewoner was. Want slechts sporadisch kwam ik één van hen in het huis tegen. Het gaf me wel de mogelijkheid om geregeld lekker harde muziek te luisteren en mijn eigen gang te gaan. Ook de keuken was op die manier altijd beschikbaar.

In mijn kamer achter de kasten had ik niet veel spullen. Er was een matras waarop ik sliep onder een oude uitgespreide slaapzak. Verder stond er een eenvoudige houten stoel van het huis waar ik eigenlijk nooit op zat. Ik lag meestal gewoon languit op de matras.

In een hoek van de kamer, gewoon op de vloer, stond mijn eenvoudige kleine koffer- platenspeler ooit voor een tientje gekocht samen met een tiental elpees en singeltjes die slordig tegen de muur stonden. De muziek die ik draaide bestond uit allerlei nummers van *The Ramones*, *The Rolling Stones* en *Cuby and the Blizzards*. Mijn muziekcollectie was nog niet groot omdat ik nog maar kort in mijn leven naar muziek luisterde en geen idee had wat er aan muziek bestond. En ook had ik zo weinig verschillende muziek omdat ik gewoon te weinig geld had om elpees te kopen.

In één van de hoge witte kasten bewaarde ik mijn kleren die gemakkelijk in een klein plastic tasje pasten. Daar stond ook een oude schoenendoos met mijn enige waardevolle spullen: een sprookjesboek, een klein gedeukt tinnen snoepbekertje dat ik ooit kreeg vanwege het honderdjarige bestaan van het kindershuis waar ik had gewoond, een tiental foto's van vroeger in een oude envelop en een bruin mapje met mijn paspoort.

Wie goed naar mijn slaappleats keek zou bij het hoofdeinde twee kleine knuffelberen zien liggen, een bruin speelgoed-knuffelkatje met de naam Bimbam, en een roze, met zaagsel gevuld olifantje dat Dombo heette. Zij waren de enige metgezellen met wie ik mijn leven deelde, de enigen met wie ik werkelijk sprak.

Hier in deze kamer, misschien wel omdat ik voor het eerst van mijn leven echt zelfstandig woonde, ontdekte ik dat er iets gekks met mij

aan de hand was. Ja, het voelde als iets ergs. In mij groeide daardoor langzaam het besef dat ik een heel zwaar en moeizaam leven tegemoet zou gaan. Ik was dan wel al bijna negentien jaar oud, maar op de één of andere manier waren jongens in de basisschoolleeftijd voor mij het voorbeeld van hoe ik later wilde worden. Wie had nou zoiets vreemds? Waarom zou ik zoiets hebben?

Ja, ik wilde precies worden zoals jongetjes die ik overal zag, er net zo gaan uitzien, met net zulke stoere jongenskleren. Het was nog erger. Ik zou namelijk ook echt hun lichaam willen hebben, tenger, smal en volledig onbehaard. Ik wilde in hun wereld leven. Wat baalde ik van de ontluikende beharing op diverse plaatsen op mijn lichaam. Mijn lichaam? *Dat* lichaam dat niet als ‘van mij’ voelde en, tegen mijn zin, steeds verder veranderde.

Het viel me eerst niet eens echt op, zo sneaky, zo geniepig vals ongemerkt was het begonnen. Een piepklein haartje hier en daar, eerst nog een beetje lief wittig en donsachtig. Langzaam maar zeker werden die haren steeds donkerder en steviger, ze werden ruwer en waren niet meer weg te denken. Een onomkeerbaar feit.

Het begon in mijn schaamstreek en onder mijn oksels. Vreselijk, maar ik berustte. Misschien omdat het daar een beetje verborgen groeide, niemand die het zag. Toch, ook al zag niemand het, ik haatte het. Het paste totaal niet bij mij. Als ik kon kiezen roeide ik alle lichaamsbeharing tot de laatste spriet uit. Volledig *boyzilian* zou ik moeten zijn om mijn lichaam te kunnen accepteren.

Daarna ontdekte ik ook haartjes op mijn kin. Vreemd prikkend onkruid leek een gladde tegelvloer te veroveren. Ook mijn borst en benen werden aangetast door het beharingsvirus. Mijn lichaam leek mij, vals achter mijn rug, te hebben verraden. Het toonde iets, iemand, die ik helemaal niet was.

Ik zou juist echt, net als alle jongens, gewoon naar school willen gaan en dan samen met vriendjes spelen. Op een klimrek, samen aan het strand of ergens voetballen op een veldje. Heerlijk. Ja, hutten wilde ik bouwen, alles wat met jongens te maken had, dat wilde ik.

In deze kleine kamer, liggend op mijn matras tussen mijn knuffelbeertjes Dombo en Bimbam, dacht ik met gesloten ogen na over mijn situatie. Wie was ik als ik nu nog altijd jongens als voorbeeld had? Erger nog, als ik verlangde om net zo *mannelijk* te worden als zij? Ik was officieel toch al ouder? En een man, mannelijk, zo voelde ik mijzelf helemaal niet. Wat lastig. Man, dat wilde ik in elk geval nooit worden. Nooit. Mannen waren echt nooit mijn voorbeeld. Jongens wel. Eigenlijk allemaal wel.

Hoe zou zoiets heten, als iemand jongens als voorbeeld had? Zou dat ook een naam hebben? Harm en Wilco hadden mij de naam verteld voor wat zij waren: *homo*. Zij waren tenminste *iets*. Hoewel dat misschien ook niet zo fijn was want vroeger, op de zwaar christelijke Veluwe leerde ik dat homo's niet best waren. Ze waren van 'de verkeerde kant'. Gek, gestoord, zelfs 'mensen om te bestrijden' zo werd mij geleerd. Dat bleek later overigens onjuist. Want ook in mijn ogen waren ze, zeg maar, van de goede kant, maar dan gewoon 'anders'.

Ik was, volgens Harm en Wilco, waarschijnlijk geen homo want op een dag niet lang na de kennismaking, vertelden zij mij op openlijke wijze meer over hun homo-zijn. Tijdens het gesprek dat zich toen ontwikkelde, liet ik ze heel voorzichtig weten dat ik jongens tussen zeven en twaalf jaar als voorbeeld had, ook voor echt mannelijke dingen. Hoewel Harm vriendelijk lachte merkte ik dat hij mijn verhaal toch behoorlijk vreemd vond. Een homo was ik vast niet. Nee, mijn seksualiteit was ook niet echt zoals bij homo's, dacht ik. Mijn seksualiteit leek wel een toetsenbord waarop een ander de toetsen indrukte waardoor ik ongemerkt steeds in ander verhaal kwam dat iemand anders voor mij opschreef. Leefde ik niet nog altijd in een soort eng wreed sprookje elke dag?

In mijn seksualiteit, als dat al zo genoemd kon worden, kwamen heksen voor. En dieren. Ik was hooguit nog maar een baby, een peuter ook, gewoon een klein kind. Of ook wel een soort dier. Alles bestond door elkaar met altijd heel veel geweld. En zulke erge vieze rare dingen. Niets ervan voelde of het van mij was. Had een dergelijke seksualiteit wel een naam? Ik begreep het niet. Waarom had ik zoiets lastigs?

Zouden anderen dat ook hebben?

Wilco legde me daarbij ook nog eens uit dat veel mensen zelfs homo's al niet helemaal normaal vonden, psychisch gestoord zelfs. Ze zouden allemaal in een psychiatrische inrichting horen. Daar schrok ik erg van. Psychisch gestoord... dat betekende toch dat je in een *gekken-gesticht* hoorde, dat ze je wilden behandelen vanwege seksualiteit? Kon zoiets? Ik wist genoeg om bang te zijn om voor 'psychisch gestoord' uitgemaakt te worden dus hield ik wijselijk verder mijn mond over mijn vreemde verlangens.

Zo ongeveer alles van mijn leven bleek in andere ogen 'vreemd'. Kleine jongens als voorbeeld hebben voor je identiteit, rare beelden hebben bij seksualiteit. En dat was nog maar een deel van de wonderlijke gevoelens die ik had. Neem nu mijn leeftijd. Die klopte voor mijn gevoel vaak niet. Of leek me soms helemaal anders. Ik was nu achttien wist ik. Ik? Belachelijk. Onzin. Wat deed iemand eigenlijk die zo oud was? Hoe zag iemand van achttien eruit? Ik had werkelijk geen idee.

Liggend op mijn slaapzak worstelde ik ineens met zoveel vragen. Moest ik nu nog volwassen worden of was ik dat al omdat ik zelfstandig op een kamer woonde? Wanneer was iemand volwassen? Wie bepaalde dat?

Nu al volwassen zijn zou voor mij een regelrechte ramp betekenen, de grootste tragedie die ooit in mijn leven had plaats gevonden. *Volwassen* wilde ik onder geen beding worden. Dat kon nooit de bedoeling zijn, want wie wilde er nou uit zichzelf een *verschrikkelijk erg persoon* worden? Anderzijds, als ik nu volwassen was, dan was ik onherroepelijk te laat. Dan was ik ineens in een periode *na* mijn kindertijd terwijl voor mijn gevoel juist *alles* nog moest komen.

Mijn leven leek volledig omgedraaid. Ik kon niet ontkennen dat ik waarschijnlijk gek was. Leeg voelde ik me, alsof ik helemaal niets was. In mij huisde een diepe eenzaamheid. Ik voelde me uitgeblust, ja, uitgewrongen. Alsof ik op mijn achttiende jaar al aan het eind van mijn leven was gekomen. Terwijl het, tegenstrijdig genoeg, leek alsof ik nog geen dag in mijn leven echt had geleefd.

Ik stond op, liep tussen de hoge kasten door naar de keuken, spoelde vluchtig een mok om en maakte met een lepeltje koffiëpoeder en heet water uit de kraan een kop bruin vocht dat ik ‘koffië’ noemde. Meestal had ik geen zin om water op te zetten en de koffië was zo warm genoeg. Door de smalle opening kwam ik weer terug in mijn kamer. De koffië zette ik naast mijn matras op de grond, strekte me weer languit op de slaapzak met mijn hoofd precies tussen Bimbam en Dombo. Ik drukte ze even tegen me aan. “Jullie weten het zeker ook niet, hè?”

Er kwam geen enkel antwoord. Het bleef akelig stil. Zelfs mijn knuffelberen gaven die dag geen antwoord.

Het zou, na deze dag, begin januari 1981, nog zo’n vijfendertig jaar duren voordat ik in staat was om het verhaal van mijn jeugd te vertellen. Om eerst zelf iets te kunnen begrijpen van hoe alles zo was gekomen, moest ik ver terug in de tijd, naar het prille begin van mijn leven.

2

Ik woonde maar een korte periode thuis bij mijn ouders, ruwweg tussen begin 1962, toen ik werd geboren, tot aan de herfst van 1964. Toch is die wereld, waarin ik als baby en kleine peuter nog bij mijn ouders leefde, altijd in mijn gedachten gebleven. Mijn eigen huis, de plek die altijd als mijn enige *thuis* heeft gevoeld, heb ik eigenlijk nooit verlaten.

Thuis bestond enerzijds uit de *normale wereld* waar ik bij mijn ouders opgroeide met mijn drie broers en twee zussen. Mijn oudste broer heette Remco en was zes jaar ouder dan ik. Na hem volgden de vijf jaar oudere Bram en de ongeveer twee jaar oudere broer Gert. Mijn grote zus Linda was vier jaar ouder dan ik en mijn kleine babyzusje Elly werd een jaar na mij geboren. We kwamen allemaal ongeveer een jaar na elkaar.

De aanwezigheid van mijn ouders was, toen ik nog thuis woonde, een vanzelfsprekendheid waar ik nooit over nadacht. Van mijn vader en moeder herinner ik me uit die tijd maar heel weinig, aan hen heb